

JOSEFINA MUTGÉ I VIVES*

*ELS MEMBRES DEL GOVERN MUNICIPAL DE BARCELONA
ENTRE 1328 I 1339*

ABSTRACT

The aim of this paper is to study the members of the Government of Barcelona during the last years of the reign of Alfonso the Benign and the firsts years of Peter the Ceremonious. The source has been the series named "Llibre del Consell" (Book of the Council), of the Municipal Archives of Barcelona and the Chancery Registers of the Archives of the Crown of Aragon. The article analyzes the annual election of the Councillors of Barcelona, the "Consell de Cent" and deals with the other municipal officers (such as obrers, mostassaf, cònsols de mar, etc.), between 1328 and 1339, and their relation with the above cited kings Alfonso and Peter.

El "Llibre del Consell" és la primera sèrie de la Secció de Consell de Cent que es conserva a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. La formen 29 volums i, cronològicament, comprèn els anys 1301-1433. Aquesta és la font més antiga de què disposem per a conèixer les persones que ocuparen càrrecs en el govern municipal de Barcelona i el sistema d'elecció.

* Institució Milà i Fontanals, CSIC. Barcelona.

Aquest article forma part del Projecte d'Investigació titulat "La Corona de Aragó potencia mediterrànea. Expansión territorial y económica en la Baja Edad Media" (Ref. BHA2001-0192), dirigit per la Dra. M.T. Ferrer i Mallol; i del Projecte "El 'Llibre del Consell' del municipio de Barcelona. Siglo XIV" (Ref. BHA2002-00329), dirigit per qui subscriu, aprovats i finançats per la Direcció General d'Investigació Científica i Tècnica del Ministeri d'Educació i Ciència i cofinançats amb fons FEDER. També s'inclou dintre de l'Ajut de la Direcció General de Recerca de la Generalitat de Catalunya, a través del Grup consolidat "La Corona catalanoaragonesa, l'Islam i el Món mediterrani" (Ref. 2001SGR 00328), dirigit per la Dra. M.T. Ferrer.

Els orígens del règim municipal de Barcelona han estat estudiats amb profunditat i exhaustivament pel Prof. Dr. Josep Mª Font i Rius i remetem als seus treballs¹. La Professora Carme Batlle també ha estat una altra destacada estudiosa de Barcelona, ciutat sobre la qual ha escrit diversos llibres i nombrosos articles. Per això, en els volums que es publiquen en Homenatge seu li dediquem aquest treball sobre el municipi de Barcelona entre els anys 1328 i 1339, prenent com a base les notícies que apareixen en els mencionats “Llibres del Consell”, sobre els que ella ha treballat i treballa, ja que la Dra. Batlle forma part del Projecte d’edició del “Llibre del Consell”, mencionat a la nota 1. Per a conèixer la historiografia sobre el Consell de Cent a l’Edat Mitjana és de gran utilitat el treball de Pere Orti².

Per a la redacció d’aquest article també hem utilitzat notícies procedents dels registres de cancelleria reial de l’Arxiu de la Corona d’Aragó.

És de tothom conegut que, en els anys de referència, el govern de Barcelona era a les mans de dos òrgans: els cinc consellers i el Consell de Cent.

I. ELS CONSELLERS

Els consellers de Barcelona eren els descendents dels antics paers, als quals Jaume el Conqueridor, l’any 1249, havia encarregat l’administració de la ciutat³.

A través del “Llibre del Consell”, es pot veure el procés que se seguia per a l’elecció dels consellers. Tanmateix, cal advertir que hi ha alguns anys en els quals l’elecció no hi consta. Així, per exemple, les eleccions celebrades entre els anys 1328 i 1331 no hi són registrades. El volum 11 de la sèrie, que correspon als anys 1330-1331, és totalment dedicat a la primera guerra entre Catalunya i Gènova. Tampoc no hi són les dels anys 1334 a 1337, que coincidiren amb els darrers anys del regnat d’Alfons el Benigne (1327-1336) i el començament del regnat de Pere el Cerimoniós (1336-1387). Malgrat aquestes llacunes, sabem els noms dels consellers que regiren Barcelona en els dits anys gràcies a les notícies que ens proporcionen Joan Francesc Boscà i Esteve Gilabert Bruniquer⁴.

1. José María FONT RIUS, *Orígenes del régimen municipal de Cataluña*, “Anuario de Historia del Derecho Español” [“AHDE”], XVI (Madrid, 1945), pp. 389-529 i XVII (Madrid, 1946), pp. 229-585.

2. P. ORTI GOST, *El Consell de Cent durant l’Edat Mitjana*, a *El temps del Consell de Cent* (M. ROVIRA i S. RIERA, coordinadors), (“Barcelona. Quaderns d’Història”, 4), Ajuntament de Barcelona, 2001, pp. 21-48. I sobre les fonts municipals, cf. S. RIERA VIADER, *Les fonts municipals del període 1249-1714. Guia d’investigació*, *Ibidem*, pp. 239-274.

3. J.M. FONT RIUS, *Orígenes*, p. 465.

4. Joan Francesc BOSCA, *Memorial Històric*. Edició a cura de Jaume SOBREQÜÉS I CALLICÓ, Barcelona, Associació de Bibliòfils de Barcelona, 1977, pp. 57-61; *Rúbriques de Bruniquer*.

Tot i que es ben conegut, recordem que l'elecció dels regidors municipals es feia, cada any, de la següent manera: el dia 29 de novembre a la nit i el dia 30, festivitat de Sant Andreu, al matí, el pregoner de la ciutat convocava la reunió dels Cent Jurats barcelonesos, aquells que -segons l'ordenança de Jaume I de l'any 1260- varen substituir l'antiga assemblea de veïns. En els anys que ens ocupen, aquesta reunió es celebrava en el convent de Frares Predicadors de la ciutat. En un principi, els nous consellers eren elegits per aquells que deixaven el càrrec, però, a partir de l'any 1265, era el Consell de Cent qui designava d'entre els seus membres dues persones, les quals, al seu torn, elegien deu persones més, constituint la *dotzena electora*, la qual tenia la missió de nomenar els consellers per al següent exercici. Feta l'elecció, es lliurava al notari major de la ciutat la llista dels cinc consellers elegits, llista que era llegida davant del Consell de Cent. Després, els noms dels elegits eren comunicats a la ciutat i al rei. Així acabava l'elecció dels consellers de Barcelona. A continuació, els consellers prestaven jurament del càrrec sobre el "Llibre Verd", el llibre de privilegis de la ciutat⁵, i davant dels seus predecessors i del veguer de Barcelona i del Vallès. Juraven que mantindrien secret de les deliberacions, aconsellarien bé al veguer i al batlle i mantindrien la justícia i el respecte a les franqueses i privilegis concedits pels reis a la ciutat⁶.

Com hem vist, els consellers eren al capdavant de Barcelona durant un any, en el transcurs del qual representaven la ciutat i eren els rectors de la vida municipal. Alguns historiadors han considerat el curt termini de mandat dels consellers com una cosa negativa, ja que no tenien temps de resoldre els problemes que afectaven la ciutat. Això es pot comprovar examinant la Sèrie de l'Arxiu Històric de Barcelona, dins de la Secció "consellers", denominada "Testaments dels consellers". Aquests testaments dels regidors del govern de Barcelona consistien a deixar per escrit als seus successors totes les qüestions que no havien pogut resoldre, qüestions que s'anaven arrossegant any rera any⁷.

Ceremonial dels Magnífichs consellers y Regiment de la ciutat de Barcelona. Publ. per F. CARRERAS Y CANDI y B. GUNYALONS Y BOU (5 vols., Ajuntament de Barcelona, 1912-1916), vol. 1, p. 31.

5. S'ha publicat una edició facsímil del "Llibre Verd". *El Llibre Verd de Barcelona (edició facsímil)*, Barcelona, Ayuntamiento de Barcelona; Editorial Base 2005. En aquesta edició facsímil hi ha un *Estudi històric i codicològic* a càrrec de Sebastià RIERA i Manuel ROVIRA, que ocupa les pp. 11-58 (la versió catalana) i pp. 167-214 (la versió castellana).

6. Cf. C. BATLLE, *Vida i institucions polítiques (segles XIV i XV)*, a *Història de Barcelona*, dirigida per J. SOBREQÜES I CALLICÓ, vol. 3, Ajuntament de Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1992, pp. 275 i ss.

7. Cf. J. MUTGÉ, *Preocupacions del govern municipal barceloní en el 1371, a través dels Testaments dels consellers*, "Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia", 23/24 (=Homenatge al Prof. J.R. Juliá Viñamata), (Barcelona, 2002-2003), pp. 331-351. Vegeu també, l'article de F. CARRERAS CANDI, al "Diario Las noticias" (Barcelona 18 de març i 2 d'abril de 1920).

Any 1329

El dia 30 de novembre de 1329 foren elegits com a consellers: Arnau Bernat, Jaume Adarró, Jaume Carbó, Guillem Despuig i Romeu Llull, els quals actuarien fins el 30 de novembre de 1330⁸.

Any 1330

El dia 30 de novembre de 1330 foren elegits com a consellers: Francesc Grony, Jaume Sabater, Pere Sa-rovira, Pere Sanoguera i Arnau de Busquets, per actuar fins el 30 de novembre de 1331⁹.

Any 1331

El 30 de novembre de 1331, els consellers designats per actuar fins el 30 de novembre de 1332 foren Ramon Ricard, Jaume Roure, Arnau Dusai, Berenguer Samuntada i Galceran Carbó¹⁰.

Any 1332

Les eleccions d'aquest any ja les trobem registrades en el "Llibre del Consell", per tant, ja disposem de més notícies. Sabem que el Consell de Cent estigué format, en aquest any, per setanta persones. El nombre dels membres del Consell de Cent gairebé mai no era exacte. La *dotzena electora* que hem mencionat més amunt, designada el 30 de novembre de 1332, per a nomenar els consellers que actuarien el 1333, la constituïren dos ciutadans de Barcelona: Berenguer de Sarrià i Romeu Llull, als quals els fou donada potestat per a elegir entre els jurats deu prohoms més, que foren: Guillem Despuig, Burget de Sarrià, Miquel Roure, Jaume Dusai, Guillem Sa-riera, Pere Torre, notari, Pere Juliol, Bernat Roig, Marc Llopart i Bernat Morro. La designació dels nous consellers, feta conjuntament per aquestes dotze persones, fou la següent: Miquel Marquet, Francesc Grony, Bernat de Marimon, Pere Romeu i Francesc Satrilla¹¹.

8. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 57; *Rúbriques de Bruniquer*, vol. 1, p. 31.

9. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 58; *Rúbriques de Bruniquer*, vol. 1, p. 31.

10. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 58; *Rúbriques de Bruniquer*, vol. 1, p. 31.

11. "Et ibidem fuerunt duo probi homines electi ex eisdem, scilicet, Berengarius de Serriano et Romeus Lulli, cives barchinonenses, quibus duobus probis hominibus dederunt licenciam atque posse eligendi ex eisdem juratis decem probos homines, quibus electis ipsi duo et ipsi decem possent eligere quinque consiliarios pro anno venturo, nomine suo et ipsorum juratorum et totius universitatis barchinonensis. Qui quidem Berengarius de Serriano et Romeus Lulli separaverunt se ad partem et elegerunt dictos decem proceres quorum nomina sunt hec: Guillelmus de Podio, Burguetus de Serriano, Michel Roure, Jacobus Dusay, Guillelmus Çariera, Petrus de Turri, notarius, Petrus Juliol, Bernardus Rubei, Marchus Laupart et Bernardus Morro....Super dictis consiliariis eligendis pro anno venturo diligenter deliveraberunt et, habita deliberatione, inter eos unanimiter convenerunt ad dictos consiliarios eligendos.... Nomina vero dictorum quinque consiliariorum quos elegerunt sunt hec qui sequentur: Michel Marqueti, Bernardus de Marimundo, Franciscus Grony, Petrus Romei, Franciscus de Trilea" (Arxii Hist. Ciutat BArc., AHCB, Consell de Cent, CC, Llibre del Consell, 12, fol 1 r.-v.).

Any 1333

En el 1333, el nombre de jurats reunits el 30 de novembre, per a procedir a l'elecció dels governants de la ciutat per a l'any 1334, era superior a vuitanta-sis.

La *dotzena electora* la formaren dos ciutadans de Barcelona: Pere Estanyol i Pere Roda. Els altres deu eren: Arnau Descasals, Ramon de Sarrià, Berenguer Vaquer, argenter, Ramon d'Aguilar, Pere de Rovós, Ponç de Perafita, cotoner, Jaume Fullella, teixidor, Bernat Pintor, Pere Mora, sabater, Gispert Riba. Designaren com a consellers per a l'any 1334 Arnau Bernat, Ferrer de Manresa, Guillem Nàgera, Jaume Carbó i Simó d'Oltzet o Salzet¹².

El "Llibre del Consell" no recull la reunió del Consell de Cent del 30 de novembre de 1334 ni les dels anys següents, segurament a causa de la Pesta Negra que flagel·lava llavors Barcelona. Per tant, hem de tornar a recórrer a les notícies proporcionades per Boscà i per Bruniquer.

Any 1334

Els consellers designats el 1334 per a governar Barcelona el 1335 foren: Francesc Santcliment, Arnau Dusai, Berenguer de Sarrià, Galceran Marquet i Arnau Ombau¹³.

Any 1335

Els consellers elegits el 30 de novembre de 1335 per a governar la ciutat fins el 30 de novembre de 1336 van ser: Jaume Sabater, Jaume de Santcliment, Arnau de Busquets, Pere Sanoguera, Bernat Sa-rovira¹⁴.

Any 1336

El 30 de novembre de 1336 van ser designats: Bernat de Marimon, Ferrer de Manresa, Jaume Salzet, Galceran Carbó i Miquel Roure, per a governar fins el 30 de novembre de 1337¹⁵.

Any 1337

Els consellers que actuaren des del 30 de novembre de 1337 fins el 29 de novembre de 1338 foren Romeu de Marimon, Romeu o Guillem Sa-rovira, Pere de Santcliment, Arnau Coc i Burget de Sarrià, bé que aquest ja era traspasat¹⁶.

Any 1338

L'elecció del 30 de novembre de 1338 es registra en el "Llibre del Consell". Els jurats que es reuniren sobrepassaren el nombre de noranta (*ultra nonaginta*), i la *dotzena electora* va ser formada per Ferrer de Manresa, Francesc Satriella, Bernat de Marimon, Jaume d'Olzet, Galceran Carbó, Miquel Roure, Pere de Palau, llicenciats en lleis, Berenguer Vives, jurisperit, Francesc Eimeric, Guillem Arnau de Terrers,

12. AHCB, CC, Llibre del Consell, 13, fols. 1r.-v.

13. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 58; *Rúbriques de Bruniquer*, vol. 1, p. 31.

14. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 59; *Rúbriques de Bruniquer*, vol. 1, p. 31.

15. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 60; *Rúbriques de Bruniquer*, vol. 1, p. 31.

16. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 60; *Rúbriques de Bruniquer*, vol. 1, p. 31.

Pere de Berga i Bernat Pintor. Aquestes dotze persones designaren com a consellers de Barcelona per l'any 1339: Guillem Nàgera, Jaume Santcliment, Arnau Ombau, Simó d'Olzet i Bernat Sa-rovira¹⁷.

II. EL CONSELL DE CENT

En el govern municipal de Barcelona, al costat dels consellers, hi havia el Consell de Cent Jurats.

L'endemà mateix de ser designats els consellers, és a dir, el dia 1r de desembre de cada any, eren nomenades les persones que integrarien el Consell de Cent de l'any següent. La designació la feien els consellers recentment elegits, ajudats pel veguer i pel batlle de Barcelona. Com ja ho hem dit, malgrat la denominació de Consell de Cent, poques vegades eren cent exactes. Així es fa constar en el "Llibre del Consell", on llegim més de setanta, més de vuitanta, més de noranta, o més de cent

Ens fixarem en les persones que varen constituir el Consell de Cent durant els anys estudiats.

Ja hem dit més amunt que les eleccions dels anys 1328 a 1331 no són recollides en el "Llibre del Consell". I Joan Francesc Boscà ens informa tan sols de la composició del Consell de Cent que es va reunir el 30 de novembre de 1329¹⁸, però no diu res de les convocatòries del 1330 ni del 1332.

La del primer de desembre de 1332 per a exercir en el 1333 ja consta en el "Llibre del Consell". En l'esmentat any, els membres del Consell de Cent varen ser els que segueixen:

17. "... et ibidem fuerunt electi duo probi homines quibus dederunt licenciam atque posse, scilicet, venerabiles Ferrarius de Minorisa et Franciscus de Trilea, quibus dederunt licenciam atque posse eligendi ex eisdem juratis decem probos homines... Quiquidem Ferrarius de Minorisa et Franciscus de Trilea separaverunt se ad partem extra ipsam domum et elegerunt dictos decem proceres quorum nomina sunt hec: Bernardus de Marimundo, Jacobus de Olzeto, Galcerandus Carbonis, Michel Roure, Petrus de Palatio, licenciatus in legibus, Berengarius Vives, jurisperitus, Franciscus Eymerici, Guillelmus Arnaldi de Terreriis, Petrus de Berga et Bernardus Pictoris... Predicti duodecim probi homines separaverunt se ad partem extra dictam domum comunem.. Et, habita deliberacione, concorditer elegerunt, nomina vero dictorum quinque consiliarios quos elegerunt sunt hec...Guillelmus Nagera, Arnaldus Ombaldi, Jacobus de Sancto Clemente, Simon de Olzeto, Bernardus sa Rovira" (AHCB, CC, Llibre del Consell, 14, fol. 2 r.-v.).

18. J.F. BOSCÀ, *Memorial Històric*, p. 57: "Consell de C jurats fet lo dit any [MCCCXXVIII], segons se segueix: Miquel Marquet, Berenguer de Marimon, Arnau Dusay, Berenguer de Serrià, Francesch Çatria, Jacme Sabater, Jacme Roure, Pere de Palau, Francesch Romeu, Berenguer Çamuntada, Romeu de Marimon, Francesch Grony, Guillem de Nàgera, Pere de Vilafranca, Pere Rovira, Pere Romeu, Galceran Carbó, Jacme Dusay, Simon Ricart, Francesch Marquet, Bertran Marquet, Jacme Marquet, Pere Çanoguera, Miquel Roure, Romeu de Belloch, Guillem de Capellades, Bernat Isern, Berenguer Isern, Simon Salzet, Phelip Dezpuig,

Ramon Ricard	Déulovol de Cànoves
Jaume de Roure	Miquel Roure
Arnau Dusai	Guillem Sa-riera
Berenguer Samuntada	Ferrer Sestany
Galceran Carbó	Francesc Rovira
Romeu de Marimon	Jaume Marquet
Arnau Bernat	Jaume Pellicer
Berenguer de Capellades	Bernat Serra
Guillem Nàgera	Galcerà Lull
Jaume Adarró	Guillem Sapila
Jaume Carbó	Francesc Eimeric
Francesc Romeu	Mateu Civader
Berenguer de Lacera	Bernardó Isern
Ferrer de Manresa	Bernat Sa-rovira
Arnau Messeguer	Bernat Figuera
Francesc de Santcliment	Bernat d'Aversó
Arnau Ombau	Guillemó Isern
Romeu Lull	Jaume Perer, <i>vacat</i>
Berenguer de Sarrià	Pere de Rovós
Simó Salzet	Pere Comte
Guillem Despuig	Ramon de Sarrià
Pere de Vilafrancha	Guillem Bianya
Pere Sanoguera	Berenguer de Paganeres
Simó Ricart	Jaume de Cànoves
Barceló Dusai	Bertran Marquet
Jaume Dusai	Galcerà Marquet
Pere Tripó	Miquelet Marquet
Huguet Sabastida	Jaume Juliol
Bernardó de Santcliment	Guillem Arnau de Terrers, <i>vacat</i>
Francesc Fiveller	Bernat Roig
Berenguer de Vilalta	Ramon d'Aguilar

Ramon d'Aguilar, Berenguer Ros, Matheu Çivader, Deuslovol de Cànoves, Bernat Morro, Jacme de Cànoves, Pere Comte, Berenguer de Paganeres, Bernat Serra, Jacme Loreç, Jacme de Sentaçília, Berenguer Arbosset, Ffrancesch Aymerich, Jacme Thomàs, Ramon de Serrià, Galceran Lull, Francesch Bernat, Gispert Riba, Guillem Çarriera, Guillem Pere Dusay, Pere Major, Guillem Romeu, Jacme Juliol, Berenguer Ros.- *Savis en Dret*: Miçer Huguet de Serrià, Miçer Bonanat Dezasals.- *Cambiadors*: Barceló Dusay, Jacme Abril, Arnau Martina.- *Drapers*: Ferrer de Moyà, Arnau de Busquets, Pere de Gualbes, Pere Juliol, Bernat Çarrovira, Jacme Salvador, Pere d'Avella, Pere Arnau Çesquintanes.- *Notaris*: Berenguer de Vallseca, Guillem Turell."

Bernat Morro, *vacat*
 Romeu de Bell-lloc
 Guillem Romeu
 Arnau Descasals
 Francesc Diorga
 Pere de Mitjavila, *vacat*
 Arnau de Cornella
 Guillem de Costabella
 Guillem Ferran
 Gispert Riba
 Pere Bussot
 Berengueró Sabastida

Drapers

Arnau de Busquets
 Jaume de Gualbes
 Pere Juliol

Savis en Dret

Burguet de Sarrià
 Guerau de Palou

Notaris

Guillem Turell
 Pere Satorra
 Berenguer de Vallsecha

Sastres

Nicolau Sunyol
 Pascual de Massanet
 Andreu de Corró

Cotoners

Ponç de Perafita
 Salvador de Rocafort

Freners, sellers, pintors

Jaume de Noguerols
 Pere Solivera
 Bernat Pintor
 Perot de Maresa

Argenters

Berenguer Vaquer
 Ramon Julià

Especiers

Pere de Berga
 Guillemó de Lorà
 Ramon de Queixans

Sabaters

Pere Mora
 Arnau Pons
 Pons d'Uyà, *vacat*
 Ferrer Loreda

Boters

Bernat Goday
 Bernat Bergayó

Tintorers

Pere Estanyol
 Arnau Gombau

Pellicers

Pere de Roda
 Guillem Descoll

Teixidors

Jaume Fullea
 Jaume Déu
 Romeu de Polinyà

Peraires

Guillem Esquert
 Bernat de Vilavendrell, *vacat*
 (AHCB, CC, Llibre del Consell,
 12, fols. 2 v.-3 v.)

En aquest cas eren exactament cent onze membres.

El Consell de Cent constituït el primer de desembre del 1333 per actuar durant el 1334 el formaren les següents persones:

Miquel Marquet
 Francesc Grony
 Bernat de Marimon
 Francesc Satria
 Romeu de Marimon
 Ramon Ricard
 Jaume Roure
 Arnau Dusai
 Berenguer Samuntada
 Galceran Carbó
 Berenguer de Capellades
 Jaume Adarró
 Francesc Romeu
 Arnau Messeguer
 Pere de Palau
 Jaume Salzet
 Francesc Andreu
 Pere de Vilafranca
 Pere Sanoguera
 Bertran Marquet
 Miquelet Marquet
 Simó Ricard
 Barceló Dusai
 Bernat de Santcliment
 Francesc Fiveller
 Berenguer de Vilalta
 P. Vendrell
 Déulovol de Cànoves
 Galcerà Llull
 Francesc Eimeric
 Mateu Civader
 Bonanat Despuig
 P. Sasala
 Berenguer Ros
 Peregrí Catà
 Bernat Isern
 Bernat Sa-rovira

Bernat Figuera
 Bernat d'Aversó
 G. Isern
 P. Comte
 Ramon de Sarrià
 Francesc de Santcliment
 Arnau Ombau
 Romeu Llull
 Guillem Despuig
 Francesc Sabastida
 Jaume Burgès
 A. Descasals
 Simó de Relat
 Arnau de Cornellà
 Guillem de Costabella
 G. Ferran
 Pere Bussot
 Berenguer Sabastida
 Jaume Llull
 Jaume de Cànoves
 Miquel de Roure
 Guillem Sa-riera
 Francesc Rovira
 Arnau Coc
 Arnau Martina
 Jaume Pellicer
 Bernat Serra

Savis en Dret

Gerau de Palou
 Berenguer Vives
 Bonanat Descasals

Notaris

Berenguer de Vallseca
 Jaume de Comarmena
 Margarit Sunyer

Sastres

Bonanat Lacuna
 Bernat Desvilar
 G. Bianya
 Berenguer de Paganeres
 Ramon d'Aguilar
 Romeu de Bell-lloc
 Jaume Tomàs
 Guillem Romeu

Especiers

Pere de Berga
 Miquel Maxella
 Joan de la Gaustrú

Sabaters

Pere Mora
 Arnau Pons
 Ferrer Lloreda

Flassaders

Berenguer Desport

Boters

Bernat Godall
 Bernat Bergayó

Tintorers

Pere Estanyol
 Arnau Gombau

Pellissers

Pere Roda
 Jaume Ferrer

Teixidors

Jaume Déu
 Romeu de Polinyà

Paraires

C. Esquert

Drapers

Arnau Busquets
 Pere de Gualbes
 Pere Juliol
 Nicolau Sunyol

Cotoners

Ponç dePerafita
 Salvador de Rocafort

Freners, sellers i pintors

Jaume Noguerols
 Bernat Pintor
 Berenguer Sa-roca

Argenters

Berenguer Vaquer
 Ramon Julià
 (AHCB, CC, Llibre del Consell,
 13, fols. 3 r.-4 r.)

En aquest any eren cent-cinc.

Tampoc no tenim notícies de la composició del Consell de Cent dels anys 1335, 1336, 1337 i 1338. Així, doncs, hem de tornar a recórrer al *Memorial Històric* de J.F. Boscà per saber alguna cosa. Boscà ens informa del Consell de Cent de l'any 1336¹⁹.

19. J.F. BOSCA, *Memorial Històric*, p. 59: "Consell de C jurats fet lo dit any [MCCCXXX-VI], segons se segueix: Jacme Sabater, Jacme de Sentcliment, Pere Çanoguera, Bernat Çarrovira, Francesch Marquès, Romeu de Marimon, Guillem Nàgera, Francesch de Sentcliment, Ramon Ricart, Arnau Dusay, Jacme Roure, Arnau Ombau, Berenguer de Serrià, Galceran Marquet,

La convocatòria del Consell de Cent, celebrada el 30 de novembre de 1338, ja es troba en el "Llibre del Consell". Consta que foren elegides les persones que relacionem tot seguit, les quals van actuar durant l'any 1339:

Romeu de Marimon	Pere Bussot
Romeu Sa-rovira	Ramon Desvall
Pere de Santcliment	Francesc Fiveller
Arnau Coc	Bernat Serra
Bernat de Marimon	Francesc Eimeric
Francesc de Santcliment	Francesc Rovira
Ferrer de Manresa	Guillem de Bianya
Jaume Olzet	Jaume Pellicer
Galcerà Marquet	Bernat Vives
Arnau Busquets	Guillemó de Vallseca
Francesc Romeu	Arnau de Sabastida
Francesc Satrilla	Berenguer Ros
Romeu Lull	Arnau de Conomines
Berenguer de Sarrià	Pere Saera
Arnau Dusai	Pere Fiveller
Bernat de Santcliment	Jaume Caldes
Pere Olomar	Mateu Civader
Jaume Lull	Guillem Pere Dusai
Arnau Messeguer	Berengueró Ros
Galcerà Carbó	Uguet Branca
Miquel de Roure	Francesc de Fenestres
Pere Otger	Francesc Vilautzir
Pericó de Santcliment	Ramon Sarovira

Pere Otger, Barçaló Dusay, Bernat de Sentcliment, Bernat Dusay, Jacme Carbó, Pere Oulomar, Simon Salzet, Guillem Dezpuig, Jacme Lull, Pericó de Sentcliment, Bernat d'Averçó, Francesch Romeu, Francesch Andreu, Bertran Marquet, Arnau Coch, Bernat Roure, Francesch Çabastida, Romeu Çarrovira, Francesch Çatria, Ramon Çavall, Francesc Fiveller, Francesch Marquet, Guillem Oliver, Berenguer Basset, Huguet Çabastida, Bernat Serra, Francesch Aymerich, Francesch Rovira, Ramon d'Aguilar, Berthomeu d'Averço, Arnau Massaguer, Arnau Çabastida, Guillem Bisanya, Galceran Lull, Deuslovol de Cànoves, Guillem Isern, Pere Buçot, Arnau de Conomines, Guillem Romeu, Berenguer Ros, Pere Çesserres, Ramon Çarrera, Guillem Arnau de Terrés, Berthomeu de Vilafranca, Francesch Romeu, Guillem de Vallseca, Bernat Çabastida, Berenguer de Vilalta, Jacme de Caules, Guillem Çatria, Guillem Carbonell, Berenguer Francesch, Pelegrí Cathà, Guillem Ferran, Francesch Castany, Jacme Perer, Pere Çasala, Guillem Çavila, Francesch de Palau.- *Drapers*: Jacme de Gualbes, Bertran d'Avella, Pere Pujol, Pere de Gualbes, Francesch de Gualbes, Francesch Scarit.- *Savis en Dret*: Miçer Guerau de Palou, Miçer Burguet de Serrià, Miçer Berenguer Vives.- *Cambiadors*: Berenguer Fanarens, Francesch Castelló, Jacme Loreaç, Guillem Pere Dusay.- *Notaris*: Pere Çatorra, Berthomeu Respay, Guillem Turell".

Pericó Romeu
 Peregrí Catà
 Francesc de Palau
 Bernat Roure
 Guillem Isern
 Guillem de Soler
 Guerau de Puigverd
 Ramon de Queixans
 Berengueró Dusai
 Ramon de Soler
 Pascal Batador
 Bernat Safàbrega
 Francesc Despuig
 Francesc Besalú
 Ramon de Matacans
 Jaume Sasala

Jurisperits

Francesc Despuig, doctor en
 decrets
 Pere de Palau, llicenciat en lleis
 Berenguer Vives
 Bonanat Descasals
 Guerau de Palou
 Bernat de Montjuïc
 Francesc de Vallseca
 Francesc de Bages
 Bernat Ferrer

Drapers

Pere de Gualbes
 Ferrer de Gualbes
 Romeu de Busquets
 Francesc Esquerit
 Pere Juyol
 Ramon Reial

Canviadors

Berenguer Savarres
 Francesc Castelló

Notaris

Jaume de Comarmena
 Pere Satorra
 Bartomeu Raspall
 Guillem Turell
 Bernat Guillem de Vilarrúbia

Apotecaris

Joan de la Gaustrú
 Pere de Berga

Sastres

Pascal de Massanet
 Bernat Desvilar

Freners

Bernat Pintor

Argenters

Berenguer Vaquer
 Bernat Julià
 Pere Santbrey

Sabaters

Pere Samora
 Arnau Ponç

Pellicers

Jaume Ferrer

Blanquers

Bartomeu de Garrigola

Tintorers

Pere Estanyol

Boters

Bernat Bergayó

Cotoners

Ponç de Perafita
 (AHCB, CC, Llibre del Consell,
 14, fols. 3 r.-5 r.).

En aquest any, els jurats eren, justament, cent.

III. COMPOSICIÓ DEL CONSELL DE CENT

Si ens fixem en els cognoms dels consellers i en els dels jurats del Consell de Cent que apareixen en els anys analitzats, observarem que s'hi repeteixen tot sovint els mateixos o les mateixes famílies. Els que més freqüentment hi trobem són: Adarró, Aguilar, Averçó, Bell-lloc, Bianya, Busquets, Cànoves, Carbó, Despuig, Dusai, Eimeric, Fiveller, Grony, Gualbes, Isern, Llull, Manresa, Marimon, Marquet, Messeguer, Nàgera, Ombau, Roure, Sabastida, Salzet, Samuntada, Sanoguera, Santcliment, Sarrià, Sa-riera, Satorra, Satriilla, Serra.

Aquesta repetició dels mateixos noms i famílies indica que, ja en aquests anys, hi havia una verdadera oligarquia, en el govern municipal de Barcelona.

IV. FUNCIÓ DELS CONSELLERS I DEL CONSELL DE CENT

Una de les funcions dels consellers i del Consell de Cent era la d'assessorar el veguer i el batlle reials, tant pel que fa a la fidelitat al sobirà com per a la utilitat general de la ciutat. Els consellers tenien a les seves mans el poder executiu i governaven ajudats per un grup reduït de prohoms. Proposaven les seves decisions al Consell de Cent perquè les aprovés. Una vegada aprovades, si afectaven tota la població, es redactaven en forma d'*Ordinacions* i eren publicades per la ciutat mitjançant el pregoner del veguer²⁰. A través d'aquestes ordenances podem deduir les competències dels consellers. Tenien cura de l'abastament de la ciutat, controlaven els oficis de la ciutat, dirigien la defensa de la urbs i del seu territori, es preocupaven de la sanitat i de la moralitat públiques, etc.²¹.

També era competència del municipi actuar en qüestions de proteccionisme mercantil, fet que es manifestà en el nomenament dels còsols del mar i dels còsols d'ultramar²². Aquesta política proteccionista es féu evident, així mateix, en les

20. J.M. FONT RIUS, *Formació del municipi*, dins *Història de Barcelona*, dirigida per A. DURAN I SANPERE, Barcelona, 1975, p. 292; ÍDEM, *Jaume I i la municipalitat de Barcelona*. Discurs inaugural de l'any acadèmic 1977-1978, Universitat de Barcelona, 1977, pp. 63-64; C. BATLLE GALLART, *El municipi de Barcelona en el segle XIV*, "Cuadernos de Historia", annexos a la revista "Hispania", 8 (Madrid, 1977), p. 208.

21. C. BATLLE, *El municipio de Barcelona*, p. 208.

22. P. VOLTES BOU; V. VILLACAMPA, *Repertorio de documentos referentes a los cónsules de ultramar y al consulado de mar, conservados en el Instituto Municipal de Historia de Barcelona*, "Documentos y Estudios", XIII (= "Aportaciones a la Historia Económica y Social de la Ciudad", 1964, pp. 21-165),

ordres d'expulsió de Barcelona dels mercaders estrangers que practicaven el comerç a la ciutat²³.

Els consellers també havien de donar el seu consentiment quan el monarca es disposava a encunyar moneda²⁴.

En totes les funcions que hem esmentat, el municipi actuava en primer lloc, i els oficials reials tan sols ratificaven els seus acords. En canvi, en les qüestions que eren competència dels oficials reials, el paper dels regidors del municipi era d'assistència, d'assessorament i de control²⁵.

Hi havia algunes matèries, estrictament ciutadanes com, per exemple, la polícia municipal, les quals malgrat ser de competència directa del Consell es trobaven sota la jurisdicció del batlle i del veguer. Així succeïa quan es volia confinar l'exercici de certs oficis sorollosos o insalubres (tintorers, fustaners, ferrers, etc.) a indrets apartats de l'àrea urbana i lluny dels carrers més cèntrics i poblats²⁶, com també en la regulació en matèria d'abastament (preus de la carn i de l'aviram, règim de la peixateria, i d'altres).

23. J. M. FONT RIUS, *Jaume I i la municipalitat de Barcelona*, p. 70. Durant el període que estudiem, es va produir una d'aquestes expulsions, a instàncies dels consellers. El 31 de desembre de 1328, Alfons el Benigne, atenen el Consell municipal, ordenà que els mercaders italians que comerciaven a Barcelona, havien de ser expulsats de la ciutat, ja que perjudicaven els negocis dels barcelonins. Tan sols s'exceptuaven els agents dels Peruzzi i dels Acciaiuoli, els quals podien romandre a Barcelona durant un any, a fi de poder recuperar les seues deutes (Arxiu de la Corona d'Aragó [en endavant ACA], Cancelleria [en endavant C], registre [en endavant reg.] 477, fols. 73 v.-74 r.). Poc després, el 2 de abril de 1332, el mateix sobirà publicà un nou decret, segons el qual el privilegi d'expulsió dels italians concedit poc abans a Barcelona es feia extensiu a totes les terres de la Corona [Maria Teresa FERRER I MALLOL, *Els italians a terres catalanes (segles XII-XV)*, "Anuario de Estudios Medievales", 10 (1980), p. 397; Manuel SÁNCHEZ MARTÍNEZ, *Operaciones de los Peruzzi y Acciaiuoli en la Corona de Aragón durante el primer tercio del siglo XIV*, "Anuario de Estudios Medievales", 7 (1970-1971), pp. 285-311].

24. En el mes de juny de 1330, el govern municipal de la ciutat donà consentiment al rei perquè encunyés moneda de plata i de tern a Barcelona, fins a 50.000 marcs de plata [J. BOTET I SISÓ, *Les monedes catalanes* (8 vols., Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1908-19011), vol. 8, p. 106].

25. J.M. FONT RIUS, *Formació del municipi*, p. 295; IDEM, *Jaume I i la municipalitat de Barcelona*, p. 65. Així ho confirma el fet que, en una ocasió, Alfons el Benigne recriminés als consellers de Barcelona que no haguessin prestat ajut i consell al batlle quan aquest els proposà la construcció d'un nou rec i d'uns nous molins per a la ciutat (ACA, C, reg. 520, fols. 171 v.-172 r. 1328, agost, 17).

26. J.M. FONT RIUS, *Formació del municipi*, p. 245. Hem pogut constatar que el 12 de juliol de 1333, Alfons el Benigne ordenà al batlle de Barcelona que no permetés que un artesà instal·lés el seu taller prop de l'església del convent dels agustins, situat no lluny del Portal Nou, perquè els perturbaria la celebració dels oficis divins i molestaria els fidels que acudissin a la dita església (ACA, C, reg. 458, fol. 8 r.). En una altra ocasió, el 26 de juliol de 1333, el rei Alfons manava al veguer de Barcelona que permetés que Joan Albertí elaborés el vermelló en el seu obrador, després d'assegurar-se, però, que l'elaboració d'aquest producte no perjudicaria les monges de Jonqueres (ACA, C, reg.458, fols. 41 r.-v.).

Per altra banda, el Consell de Barcelona intervenia en funcions pròpies dels oficials reials, per exemple, en l'administració de justícia²⁷. En canvi, el manteniment de l'ordre públic i de la moralitat era competència del veguer. Així es dedueix d'alguns exemples que aportem com a mostra: el 23 de febrer de 1332, Alfons el Benigne manava al veguer de Barcelona que expulsés del carrer anomenat dels Ollers la vídua de Ramon Daulí, pel fet que acollia a casa seva homes de baixa condició que practicaven el joc, de la qual cosa se'n derivaven baralles, aldarulls, es proferien blasfèmies, etc.²⁸. Així mateix, quan es tractava d'expulsar les prostitutes d'algun barri de Barcelona, també se'n cuidava el veguer. En dues ocasions, el 30 de maig de 1333 i el 1r de juny del mateix any, el Benigne confiava al veguer l'expulsió de les *vils fembres* que vivien en els carrers de Santa Anna, Canuda, Bot i Portaferrissa²⁹. Les qüestions urbanístiques, com obertura o eixamplament de carrers i places, cobrir rieres o edificar damunt les velles muralles, almenys en els anys que ens ocupen, eren totalment a les mans del batlle. El sol urbà era propietat del rei i aquest exercia el seu poder a través del funcionari reial. No fou fins a mitjan segle XIV, que el municipi va anar recuperant aquestes competències que executà mitjançant els anomenats obrers³⁰.

V. EL GOVERN MUNICIPAL DE BARCELONA I ELS OFICIALS REIALS

Els consellers i prohomes estaven en una certa interdependència respecte dels oficials reials (veguer i batlle). A aquests darrers els corresponia, en nom del sobirà, rebre el jurament dels consellers i prohomes en començar el seu mandat. Però, al seu torn, el veguer i el batlle prestaven jurament als prohoms davant del Consell de Cent reunit. Es comprometien a ajudar-se els uns als altres:

Item, eadem die martis predicta, que fuit II° kalendas decembris, anno predicto [1333], in presencia dicti Consilii C Juratorum, venerabilis Berengarius de Sancto Minato, vicarius Barchinone et Vallensis, juravit ad Sancta Dei Evangelia, in posse dictorum consiliariorum pro anno venturo eorum, quod stabit consilio eorum et quod tenebit iusticiam pro posse omnibus, tam extraneis quam privatis, non inspecto amore vel timore domini regis, et quod observabit libertates et consuetudines et usus et privilegia civitatis Barchinone, et quod non congregabit parlamentum generale, nisi de consilio ipsorum vel de speciali mandato domini regis...

Simile juramentum fecit eadem die et eodem instanti et in presencia dicti consilii venerabilis Jacobus Nemesii, locum tenens P. Luppeti, baiuli Barchinone, absentis³¹.

27. J.M. FONT RIUS, *Formació del municipi*, p. 295.

28. ACA, C, reg. 450, fol. 107v. (1332, febrer, 23).

29. ACA, C, reg. 462, fols. 135 r.-v i fol. 143 v. (1333, maig, 30; juny 1).

30. Cf. J. MUTGÉ, *La ciudad de Barcelona durante el reinado de Alfonso el Benigno*, Madrid-Barcelona, CSIC, 1987 p. 232.

31. AHCB, CC, Llibre del Consell, XIII, fol. 2 v.

Podem donar els noms d'alguns dels oficials reials que exerciren els seus càrrecs en els anys que estudiem:

Veguers

El càrrec de veguer solia ser triennal i es renovava poc abans de l'inici de la Quaresma³² però, en els anys que estudiem, aquesta condició no es complia i aquells que exercien com a veguers es canviaven amb freqüència irregular i segons la voluntat del monarca. Comprovem que el 4 de febrer de 1330, Pere de Santcliment, ciutadà de Barcelona, era designat veguer de la ciutat. Fins aquell moment ho havia estat de Girona i Besalú³³. Fou llavors quan Alfons el Benigne ordenà la separació de les vegueries de Barcelona i del Vallès. Pere de Santcliment va ser veguer de Barcelona, mentre que la vegueria del Vallès es confià a Jaume de Ribaforta³⁴. Essent Pere de Santcliment veguer de Barcelona, els consellers el designaren capità de sis galeres que s'armaven a la ciutat contra els genovesos. El rei Alfons acceptà aquest nomenament, amb la condició que el mateix Santcliment elegís una persona idònia per a substituir-lo³⁵. Quan deixés de ser capità de l'armada, es reintegraria al seu càrrec de veguer. Pere de Santcliment regentà la vegueria de Barcelona fins els primers dies de 1333³⁶. Al començament de 1333, Alfons el Benigne nomenà Berenguer de Sentmenat com a veguer de Barcelona³⁷. Hi ha constància que, a causa de la malaltia que patia Berenguer de Sentmenat, la vegueria de Barcelona es trobava abandonada, per això, el 9 de març de 1334, els consellers de Barcelona insistien al rei que l'esmentat veguer fos substituït³⁸. El cas és que el 1r d'abril del dit any, el monarca designà com a veguer de Barcelona Bernat Guillem de Ribes³⁹. El darrer dels veguers de la vegueria de Barcelona nomenat per Alfons el Benigne, que hem comprovat documentalment, fou Ferrer de Perves, a qui el rei confià l'ofici el 16 de gener de 1336⁴⁰.

32. Jesús LALINDE ABADÍA, *La jurisdicción real inferior en Cataluña (corts, veguers, batlles)*, Barcelona, Ayuntamiento de Barcelona, Museo de Historia de la Ciudad, 1966, p. 199. Vegeu també la tesi doctoral de Flocel SABATÉ, *El veguer a Catalunya. Anàlisi del funcionament de la jurisdicció reial al segle XIV*, Universitat de Barcelona, 1993.

33. ACA, C, reg. 532, fol. 46 v. (1330, febrer, 4).

34. *Ibidem*.

35. ACA, C, reg. 507, fol. 119 r. (1332, març, 7).

36. En el "Llibre del Consell" consta el seu jurament davant del Consell de Cent reunit el 3 de desembre de 1332 (AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 4 r.).

37. ACA, C, reg. 507, fols. 144 v.-145 r. (1333, gener, 19). Berenguer de Sentmenat pres-tava jurament davant del Consell de Cent, el 18 de febrer de 1333 (AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 5 r.). Tornava a jurar el seu càrrec el 30 de novembre de 1333 (AHCB, CC, Llibre del Consell, 13, fol. 2 v.).

38. AHCB, CC, Llibre del Consell, 13, fol. 66 v. (1334, març, 9).

39. ACA, C, reg. 507, fols. 204 r.-v. (1334, abril, 1).

40. ACA, C, reg. 507, fols. 235 v.-236 r. (1336, gener, 16).

Ja en temps de Pere el Cerimoniós, consta com a veguer de Barcelona Guillem de Bellera, que exercí el càrrec fins al 1338⁴¹. El seu lloctinent fou Guillem Perves, el qual actuà en absència d'aquell⁴².

Sotsvegüers

Examinant el "Llibre del Consell", observem que els sotsvegüers també pres-taven jurament davant dels consellers i del Consell de Cent. El 26 de desembre de 1329, la sotsvegüeria de Barcelona fou confiada a Berenguer Basset⁴³. Es donà la circumstància que els consellers designaren Basset com a capità d'un vaixell amb destinació a Alexandria i ells mateixos van elegir Guillem de Capellades per a substituir-lo. Alfons el Benigne, a primers d'agost de 1330, ratificà aquesta substitució⁴⁴. Quan Berenguer Basset va tornar d'Alexandria, es reincorporà en el seu càrrec fins el 10 de gener de 1333, data en la qual cessà com a sotsvegüer i, el 1r de febrer del mateix any, el rei nomenà el ciutadà Arnau Llor⁴⁵. El 30 de març de 1334, l'ofici fou confiat a Guillem Puig⁴⁶, però no per gaire temps, ja que, el 1r de juliol, el Benigne designava altra vegada Arnau Llor com a sotsvegüer⁴⁷, i el dia 15 d'aquest mes, el monarca pregava Guillem Puig que deixés l'ofici lliure per a Arnau Llor⁴⁸.

El 4 de desembre de 1338, consta com a sotsvegüer Berenguer de Capellades⁴⁹.

41. Consta el jurament del seu càrrec, en presència dels consellers i del Consell de Cent el 8 de desembre de 1338 (AHCB, CC, Llibre del Consell, vol. 14, fol. 5 v.) Cf. també *Rúbriques de Bruniquer*, cit. II, p. 145; J. SERRA ROSELLÓ, *Cronología de los "vegüers" de Barcelona*, "Documentos y Estudios", V, Barcelona, Instituto Municipal de Historia, 1961, p. 12.

42. AHCB, CC, Llibre del Consell, 14, fols. 2 v-3 r, 5 v. (1338, novembre, 30 i desembre, 4).

43. ACA, C, reg. 505, fol. 215 r. (1329, desembre, 26).

44. ACA, C, reg. 505, fol. 265 v. (1330, agost, 3); reg. 523, fols. 93 v.-94 r. (1330, agost, 6).

45. ACA, C, reg. 507, fol. 152 r. (1333, febrer, 1). En el "Llibre del Consell" consta que el 3 de desembre de 1332, Berenguer Basset jurava el seu càrrec en presència del Consell de Cent (AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 4 r.). Arnau Llor jurava el 18 de febrer de 1333 (AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 5 r.).

46. ACA, C, reg. 507, fol. 205 r. (1334, març, 30).

47. ACA, C, reg. 507, fols. 214 v.-215 r.

48. ACA, C, reg. 507, fol. 214 r.

49. En aquesta data, presta jurament del càrrec davant del Consell de Cent (AHCB, CC, Llibre del Consell, 14, fol. 5 v.). Cf. també *Rúbriques de Bruniquer*, cit., II, p. 145.

Batlles

El desembre de 1329 es produí el cessament de Berenguer de Capellades com a batlle de Barcelona⁵⁰. El 19 de desembre de 1329, Alfons el Benigne nomenava Pere de Palou per al dit càrrec⁵¹. Palou s'hi mantingué fins el gener de 1333, ja que, el 13 de gener d'aquest any, el substituïa Bernat Llobet⁵². Bernat Llobet prometia obediència als consellers el 18 de febrer de 1333⁵³. El seu lloctinent es deia Jaume Tomàs, i actuà durant la seva absència⁵⁴. Bernat Llobet exercí com a batlle de Barcelona durant la resta del regnat d'Alfons el Benigne i els primers anys del de Pere el Cerimoniós. El 4 de desembre de 1338, el nou batlle era Francesc Grony el qual, en l'esmentada data, promet obediència als consellers⁵⁵. El sotsbatlle fou Bernat Ciprés, a qui veiem també prometent obediència als regidors de Barcelona⁵⁶.

VI. ELS CÀRRECS DE LA CIUTAT DE BARCELONA

El progressiu desenvolupament de la ciutat de Barcelona va portar com a conseqüència una major complexitat de la burocràcia municipal i la creació d'una sèrie de càrrecs i d'oficis que controlaven totes les branques de l'administració pública. Tot seguint la classificació establerta pel Prof. Jaume Vicens Vives⁵⁷, dividirem aquests oficis en tres grups: 1) Oficis exclusivament municipals, és a dir, aquells que tan sols depenien del municipi; 2) Oficis de jurisdicció extramunicipal. Eren oficials elegits pel Consell de Barcelona, però que exercien funcions de jurisdicció no peculiars de la vida municipal. La característica d'aquests oficis era que, en el seu nomenament, hi intervenia el rei o els oficials reials, o bé que les facultats que posseïen les havien rebut del rei; i 3) Els oficials encarregats d'altres organismes. Aquests eren els que es cuidaven de l'administració d'organismes que, malgrat dependre del municipi, tenien diferents objectius

Veurem, tot seguit, quines persones ocuparen aquests oficis en els anys que ens ocupen:

50. En el mes de març de 1326, havia estat designat batlle de Barcelona per Jaume II (ACA, C, reg. 505, fols. 152 r.-152 v.). Pensem que podria tractar-se de la mateixa persona que, cap el 1338, era sotsveguer de Barcelona o el seu pare.

51. ACA, C, reg. 505, fols 214 v.-215 r. (1329, desembre, 19).

52. ACA, C, reg. 507, fols. 136 v.-137 r (1333, gener, 13).

53. AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 5 r.

54. AHCB, CC, Llibre del Consell, 13, fol. 2 v.

55. AHCB, CC, Llibre del Consell, 14, fol. 5 v. Cf. *Rúbriques de Bruniquer*, cit., II, p. 145.

56. AHCB, CC, Llibre del Consell, 14, fol. 5 v. Cf. *Rúbriques de Bruniquer*, cit., II, p. 145.

57. *Ferran II i la ciutat de Barcelona (1479-1516)* (3 vols., Barcelona, Universitat de Catalunya, 1936-1937), I, pp. 126 i ss.

Oficis exclusivament municipals

Obrers

Ja hem dit abans que les qüestions d'urbanisme de la ciutat corresponien a la jurisdicció del batlle perquè el rei era el senyor de la ciutat i que, fins a mitjan segle XIV, no apareixia la figura dels obrers, però el cert és que aquest ofici existia amb anterioritat. Així ho va demostrar l'historiador Joan Cabestany⁵⁸. Segons Cabestany, l'ofici fou creat per Jaume II el 1301. Bé és cert, però, que durant els primers cinquanta anys de la seva existència, l'actuació dels obrers fou minça i estigueren eclipsats pel batlle reial. En els "Llibres del Consell" no hi ha rastre de la seva intervenció i tan sols es registra el seu nomenament.

El 1333, els obrers de Barcelona foren Bernardó Isern i Francesc Fiveller. Foren elegits per la mateixa *dotzena electora* que designà els consellers. Els seus noms, juntament amb els dels consellers d'aquest any, es publicaren davant de l'assemblea pel notari de la ciutat Pere Mont⁵⁹.

Per al 1334, seguint el mateix sistema, foren elegits Pere Noguera i Bertran Marquet i els seus noms proclamats per Guillem Vilardell, escrivà del notari Pere Mont⁶⁰.

El 30 de novembre de 1338, foren nomenats per actuar en el 1339, Pericó de Santcliment i Pere Bussot. Igual que en les ocasions anteriors, el notari i escrivà del Consell, Ramon Ferrer, va donar a conèixer els seus noms⁶¹.

La primera constància que tenim de l'activitat administrativa dels obrers s'esdevingué amb motiu de la urbanització de la Plaça del Blat, en els anys 1351-1352. Però no fou fins el 1362, any en el qual Pere el Cerimoniós posà sota el control dels obrers la vigilància i construcció dels murs i valls de Barcelona, que començaren a actuar amb regularitat⁶².

Pel que fa a l'època que estudiem aquí, hem constatat l'aparició dels obrers de Barcelona amb motiu de l'obertura d'uns forats en el mur antic de la ciutat, realitzada

58. J.F. CABESTANY FORT, *Privilegi fundacional dels obrers de Barcelona (1301)*, "Anuario de Estudios Medievales", 1 (1964), pp. 589-591. Cf. també A. CUBELES I BONET, *L'evolució de les actuacions del Consell de Cent en matèria d'urbanisme al segle XIV a El temps del Consell de Cent* (S. RIERA I M. ROVIRA, coordinadors), ("Barcelona. Quaderns d'Història", 4), Ajuntament de Barcelona, 2001, pp. 128-145.

59. AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fols. 1 v.-2 r.

60. AHCB, CC, Llibre del Consell, 13, fols. 1 v.-2 r.

61. AHCB, CC, Llibre del Consell, 14, fol. 2 v.

62. J.F. CABESTANY, *Privilegi fundacional dels obrers*, p. 590. Sobre la urbanització de la Plaça del Blat, vegeu M. MARSINYACH I TIRVIÓ, *Urbanisme i societat a Barcelona a mitjan segle XIV: la Plaça del Blat*, "Història Urbana del Pla de Barcelona. Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona", I, Barcelona, 1989, pp. 119-131 (Extracte de la Tesi de Llicenciatura, dirigida per la Profª Dra. Carme Batlle).

per uns jueus. A conseqüència d'aquests forats, la fortor procedent de les clavagueres arribava al carrer, a l'habitatge de l'escrivà reial, Climent de Salavert, i fins la mateixa església de Santa Maria del Pi. En el document es menciona la presència dels obrers (*operarii dicte civitatis*), però va ser el batlle qui va obligar els jueus a tancar els dits forats⁶³.

Racionals

El racional era l'òidor dels comptes dels funcionaris municipals, responsables de l'administració. Examinava i liquidava els comptes de la ciutat i els tancava, a fi que aquesta pogués cobrar dels seus deutors les quantitats corresponents. El racional era al capdavant de la comptabilitat municipal⁶⁴.

L'ofici de racional era anual i l'elecció, com els altres càrrecs, es produïa també cap al final de l'any, i sempre després del 30 de novembre.

En el període examinat, veiem que el 10 de desembre de 1332, foren elegits racionals o òidors dels comptes per a 1333, Guillem Nàgera, Guillem Rovira i Guillem de Bianya⁶⁵. I el 3 de desembre de 1333, foren elegits racionals per a 1334, Pere Compte i Guillem Bianya, que repetí en el càrrec⁶⁶.

El 30 de novembre de 1338, fou reelegit, com a racional per a 1339, Guillem Bianya, i com a escrivà, el notari Bartomeu Raspall⁶⁷.

Síndic

El síndic fou un càrrec creat per Alfons III el Liberal l'any 1286 i l'exercia un notari, que vetllava perquè els privilegis de la ciutat fossin observats⁶⁸. Era un ofici vitalici, per això no es troba cap designació de síndic en les eleccions anuals del Consell. Al costat d'aquests síndics permanents, n'hi havia uns altres d'extraordinaris. Eren els *missatgers*, *ambaixadors*, o *síndics*, que s'enviaven al rei o a algun altre personatge. Per exemple, els anys 1333 i 1334, Francesc Grony fou síndic designat pel Consell de Barcelona, per anar, juntament amb el conseller reial, Bernat de Boixadors, i el jurista Pere de Clasquerí, a presència del papa Joan XXII per a tractar d'una possible pau amb Gènova⁶⁹. Tanmateix, cal distingir entre aquests síndics

63. ACA, C, reg. 437, fol. 101 v. (1330, juny, 22).

64. C. BATLLE, *El municipio de Barcelona en el siglo XIV*, p. 207; EADEM, *Vida i institucions polítiques*, p. 287; S. RIERA VIADER, *Les fonts municipals del període 1249-1714*, a *El temps del Consell de Cent*, citat, p. 255.

65. AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 4 v.

66. AHCB, CC, Llibre del Consell, 13, fol. 4 v.

67. AHCB, CC, Llibre del Consell, 14, fol. 3 v.

68. C. BATLLE, *El municipio de Barcelona en el siglo XIV*, p. 206. Cf. també S. RIERA VIADER, *Les fonts municipals del període 1249-1714* citat, p. 255.

69. ACA, C, reg. 544, fols. 20 v.-21 r. reg. 537, fol. 221 v.; ACA, Cartes reials d'Alfons el Benigne, caixa 20, núm. 2398. Ja hem vist que Francesc Grony en el 1339 era batlle de la ciutat. Sobre la família Grony, vegeu C. BATLLE; A. BUSQUETS; I. NAVARRO, *Aproximació a l'estudi d'una família barcelonina els segles XIII i XIV: els Grony*, "Anuario de Estudios Medievales", 19 (1989), pp. 285-310.

i els síndics de cort, que eren els representants de la ciutat a les Corts que convocava el rei⁷⁰. Alfons el Benigne, en les Corts que va convocar durant el seu regnat, demanà al Consell municipal de Barcelona, com també als de les altres ciutats de Catalunya, que designessin uns síndics o procuradors, els quals havien de ser presents el dia assenyalat, en el lloc on havien de celebrar-se aquelles Corts⁷¹.

Declaradors de les imposicions

Un altre càrrec municipal que ens apareix és el de declaradors de les imposicions. Cal recordar que, des del 1315, a Barcelona, les imposicions eren administrades pel municipi. Aquesta qüestió ha estat estudiada a fons per J. Broussolle, per Manuel Sánchez i per Pere Orti, per tant remetem el lector als seus estudis. Pensem que aquests funcionaris podien ser o bé els que, abans d'iniciar-se el període de recaptació, pregonaven públicament els productes gravats, o bé els que els anunciaven a subhasta per tal que fossin adquirits pels compradors dels impostos⁷². El 12 de desembre de 1332, foren elegits Francesc Rovira i Jaume Pellicer⁷³, per exercir el 1333. I el 3 de desembre de 1333, ho foren Guillem Sa-riera i Ramon Sa-riera, per exercir el 1334⁷⁴.

Oficis de jurisdicció extramunicipal

Mostassaf

Aquest càrrec apareix a la documentació amb els diversos noms de *mustaçaf*, *mustassaf*, *mostaçaf*, *mostassaf*, *mustassà* o *almudaçaf*. Fou creat per Pere el Cerimoniós mitjançant el privilegi de 19 d'octubre de 1339⁷⁵. Tanmateix, abans

70. C. BATLLE, *El municipio de Barcelona en el siglo XIV*, p. 206.

71. "...ideo, vobis dicimus et mandamus quatenus ordinetis et constituatis syndicos seu procuratores vestros idoneos quos, cum pleno et sufficienti posse, octava die post instans festum Pasche Resurreccionis Domini, in dicta villa Montisalbi... faciatis adesse" [*Cortes de los Antiguos Reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña* (26 vols., Madrid, Real Academia de la Historia, 1896-1922), vol. I-2, p. 294].

72. J. BROUSSOLLE, *Les impositions municipales de Barcelone de 1328 à 1462*, "Estudios de Historia Moderna", V (1955), pp. 3-164; M. SÁNCHEZ MARTÍNEZ i P. ORTI GOST, *La Corona en la génesis del sistema fiscal municipal en Cataluña (1300-1360)*, a M. SÁNCHEZ i A. FURIÓ (eds.), "Actes del Col·loqui Corona, municipis i fiscalitat a la Baixa Edat Mitjana", Lleida, 1999, pp. 233-278; P. ORTI GOST, *Renda i fiscalitat en una ciutat medieval: Barcelona, segles XII-XIV*, Barcelona, CSIC, Institució Milà i Fontanals, 2000, pp. 557-569.

73. AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 4 v.

74. AHCB, CC, Llibre del Consell, 13, fol. 4 v.

75. ACA, Consejo de Ciento, perg. 317; Cancelleria, reg. 951, fol. 104. Publ. P. de BOFARULL, *Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón* (45 vols., Barcelona 1847-1974), VIII, pp. 186-191. Citen: F. CARRERAS Y CANDI, *La ciutat de Barcelona*, a "Geografia General de Catalunya", per F. CARRERAS Y CANDI, Barcelona, s.d., p. 534; F. SEVILLANO COLOM, *De la institució del mustaçaf de Barcelona, de Mallorca y de Valencia*, "Anuario de Historia del

d'aquesta data, en temps d'Alfons el Benigne, trobem documentat aquest càrrec, amb els noms d'*almutaçaf* i *mostaçaff*⁶. Fins i tot apareixen dos noms: Romeu de Bell-lloch i Jaume Tomàs, els quals consten com a designats pel Consell de Cent, el 10 de desembre de 1332, per actuar en el 1333⁷⁷. La seva intervenció es posà de manifest en qüestions relacionades amb la pescateria de Barcelona⁷⁸.

Si bé és cert que el mostassaf instituït l'any 1339 fou un ofici anual que era elegit el 30 de novembre⁷⁹, és possible que aquest "premostassaf" tingués un caràcter vitalici. Constatem que el 13 d'octubre de 1328, Alfons el Benigne ordenava al batlle de Barcelona que, tan aviat com quedés vacant algun lloc entre els pesadors o mostassafs de la ciutat de Barcelona, fos ocupat per Ramon Palomer, veí de la dita ciutat⁸⁰. Hem pogut observar que el rei intervenia en el nomenament del mostassaf i és que, certament, l'ofici de mostassaf era, al mateix temps, municipal i reial. Tan bon punt el càrrec tingué ja vigència legal, després de la seva institució el 1339, l'elecció es feia de la següent manera: els consellers elegien, per votació, tres persones, els noms de les quals eren proposades al rei, al batlle reial o al seu lloctinent, a fi que en designessin una per a exercir com a mostassaf⁸¹.

La funció del mostassaf i del seu precursor era, fonamentalment, la comprovació dels pesos i mesures. En un dels documents que hem utilitzat es diu textualment *pensatorum seu mostaçaffs*⁸². Altres obligacions eren la neteja dels carrers,

Derecho Español", XXXIII (1953), p. 529 i nota 18; J.F. CABESTANY, *La creació del cargo de mostassà por Pedro el Ceremonioso en 1339*, "Divulgación Histórica de Barcelona", XIV (1974), pp. 43-45. Més recents, hem de mencionar els treballs de S. RIERA, *El mostassaf i el control del consum (ss. XIII-XVIII)*, "L'Avenç", 60 (1983), pp. 389-393; Montserrat BAJET I ROYO, *El mostassaf de Barcelona i les seves funcions en el segle XVI. Edició del "Llibre de les Ordinacions"*, Barcelona, 1994; Carles VELA I AULESA, *Les ordinacions de mercaderies encamerades o falsificades. Evolució del control del mostassaf sobre la qualitat de les espècies i les drogues (segles XIV-XV)*, a *El temps del Consell de Cent*, citat, pp. 19-46; Antoni FERRER ABÁRZUA, *El Llibre del Mostassaf d'Eivissa. La vila d'Eivissa a la Baixa Edat Mitjana*, Eivissa, 2002.

76. ACA, C, reg. 462, fols. 141 v.-142 r.: "... mandari fecerunt per *almutaçafos* civitatis predicte..."; ACA, C, reg. 505, fol. 189 r.: "... cum contingerit aliquem ex numero pensatorum seu *mostaçaffs* Barchinone mori..."

77. AHCB, CC, Llibre del Consell, 12, fol. 4 v.; ACA, C, reg. 462, fols. 141 v.-142 r.: "... eidem [Guilabertum] mandarunt seu mandari fecerunt per *almutaçafos* civitatis predicte, vide licet, per Romeu de Pulcroloco et Jacobum Thome..."

78. ACA, C, reg. 462, fols. 141 v.-142 r. (1333, juny, 2).

79. F. SEVILLANO COLOM, *De la institució del mustaçaf de Barcelona*, p. 532.

80. ACA, C, reg. 505, fol. 189 r.: "...cum contingerit aliquem ex numero pensatorum seu mostaçaffs Barchinone mori seu alias..., Raimundum de Palomerio, habitatorem Barchinone, ad dictum pensatoris officium admitatis..."

81. J. VICENS I VIVES, *Ferran II*, cit., I, p. 138; F. SEVILLANO COLOM, *De la institució del mustaçaf*, p. 532.

82. ACA, C, reg. 505, fol. 189 r. (1328, octubre, 13).

la vigilància del mercat i dels oficis, i havien de vetllar per l'equitat de les transaccions⁸³.

Els oficials encarregats d'altres organismes

Es tractava, com hem dit, d'oficials que administraven organismes que, tot i que depenien de la ciutat, tenien els seus propis objectius. En els anys que ens ocupen, hi havia els següents:

Còsols de mar

Els còsols de mar foren instituïts per Jaume I el 1257. Eren unes persones enteses en el dret marítim, la finalitat de les quals era administrar la platja i el port de Barcelona⁸⁴. El 12 de desembre de 1332 foren designats Jaume Juliol i Francesc Diorga. Ambdós exercien la seva funció l'any 1333.

Administradors de l'Hospital Desvilar

Entre els Hospitals que hi havia a Barcelona en aquests anys, el de Pere Desvilar depenia de la ciutat. El fundador d'aquest Hospital, Pere Desvilar, en el seu testament, atorgat el 30 de juliol de 1311, disposava que el seu germà, Jaume, en fos l'administrador mentre visqués, però, després de mort, l'administrador de l'Hospital havia de ser designat pels consellers⁸⁵. Dels anys examinats, tan sols hem trobat que el 12 de desembre de 1332, el Consell de Cent va elegir com a administradors de l'Hospital Desvilar Arnau Messeguer i Galceran Carbó, els quals exercien el seu càrrec l'any 1333.

83. J. VICENS I VIVES, *Ferran II*, cit., I, p. 138; F. SEVILLANO COLOM, *De la institució del mustaçaf*, p. 536.

84. Sobre el consolat de mar, cf. A. de CAPMANY, *Memorias históricas*, cit., I, pp. 338-353; Robert Sidney SMITH, *The Spanish Gullt Merchant. A History of the Consulado, 1250-1700*, Durham, North Carolina, 1940; Juan F. CABESTANY FORT, *El Archivo del "Consolat de Mar". Noticias de los fondos que se conservan actualmente*, "Documentos y Estudios", XIII (= "Aportaciones a la Historia Económica y Social de la Ciudad", 1964, pp. 7-19; P. VOLTES BOU; V. VILLACAMPA, *Repertorio de documentos referentes a los cónsules de ultramar y al consulado de mar, conservados en el Instituto Municipal de Historia de Barcelona*, citat, pp. 21-165; *Libro del Consulado de Mar*. Edición del texto original catalán y traducción castellana de Antonio de Capmany. Estudio preliminar por J.Mª FONT RIUS. Revisión y anotación por A.Mª de SAAVEDRA. Epílogo de J.MORRO, Barcelona, 1965; J.F. CABESTANY FORT, "Còsols de Mar" y "Còsols d'Ultramar" en *Cataluña (siglos XIII-XV)*, a *Le genti del mare Mediterraneo* ("XVII Colloquio Internazionale di Storia Marittima", Nàpols, 1981, I, pp. 397-425; A. RIERA MELIS i G. FELIU i MONFORT, *Activitats econòmiques, a Història de Barcelona*, dirigida per J. SOBREQÜÉS I CALLICÓ, cit. pp. 226 i ss.

85. *Rúbriques de Bruniquer*, citat, vol. 5, Barcelona, 1916, p. 37. Sobre aquest Hospital de la ciutat, cf. Carme BATLLE I GALLART; Montserrat CASAS I NADAL, *La caritat privada i les institucions benèfiques de Barcelona (segle XIII)*, "La pobresa y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval", Barcelona, CSIC, 1980, pp. 117-190; C. BATLLE i J.J. BUSQUETA, *Distribució social i formes de vida*, a *Història de Barcelona*, dirigida per J. SOBREQÜÉS I CALLICÓ, cit., p. 122 i ss.